

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Рада молодих учених та спеціалістів

І С Т О Р І О Г Р А Ф І Я

Матеріали Сімнадцятої наукової конференції
викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського

Одеса
2022

УДК 300.3+301+930.1; 911.3 (477.74).

Історіосфера. Матеріали Сімнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. — Одеса : Ун-т Ушинського, 8–9 квітня 2022 р. — 93 с.

*Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

Протокол № 8 від 24 березня 2022 р.

ISBN 966-7965-01-5

© Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

Позиція авторів може не співпадати з думкою редакційної колегії.

Відповідальний редактор —
д. філос. н., проф. **Ю. А. Добролюбська**

Редакційна колегія:

- д. філос. н., проф. **Є. Р. Борінштейн** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **А. О. Добролюбський** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **С. В. Іванова** (Інститут археології НАН України);
д. іст. н., доц. **А. В. Красножон** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. Є. Ліхачова** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **В. В. Окорокова** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **В. А. Савченко** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **З. М. Атаманюк** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. М. Присяжнюк** (Ун-т Ушинського).

Стратегії пошуку щастя та правильного життя в кризових умовах сучасної реальності

Світ сьогодення пронизаний різноманітними стресовими явищами, факторами, подіями, інформаційними повідомленнями, які струшують людську свідомість як на глобальному, локально-національному, так і особистісному рівні. Нагальними та актуальними постають питання реалізації в суспільному житті не просто чергової низки мотиваційно-поверхневих соціальних практик (чого сьогодні вдосталь в інформаційному просторі), які дають людині ситуативну втіху та як правило ілюзорну надію, дійсно животрепетною сьогодні постає проблема пошуку та адаптації до умов сучасного «гаджета-лізованого» суспільства з його «кліповим мисленням» та споживчими цінностями саме філософської загальноприйнятої світоглядної концепції, яка була би в змозі надавати людям вірні життєві орієнтири, допомагати у подоланні екзистенційних тривожних проявів та вказувати на вірний життєвий шлях, критерієм визначення якого, на нашу думку, є щастя, внутрішня гармонія та душевний спокій.

«Так, людина смертна, але це було б ще півбіди. Погано те, що вона іноді раптово смертна, ось у чому фокус» [1, с. 343]. Це відомий вислів, в якому у вкрай похмурих тонах видатний літературний класик розкриває важливий внутрішній психоемоційний фактор, який постійно тисне на людську свідомість, провокуючи спонтанну, усвідомлену та неусвідомлену тривогу та страх. Як підмічає Р. Мей, «тривога — з філософського погляду — з'являється тоді, коли людини усвідомлює, що буття існує на тлі непереборної можливості небуття» [3, с. 22]. Але чи завжди людина відчуває відчай перед усвідомленим сприйняттям невідворотності кінцевої зупинки власного життя? Релігійні інституції надають людині втіху та надію на безсмертя та спасіння душі. Дійсно, релігія відіграє важливу регулятивну функцію по відношенню до внутрішнього стану індивідуума. Тільки в цьому контексті виникає закономірне питання, чому з рес-

таврацією та розповсюдженням релігійного життя, наприклад, в нашому пострадянському суспільстві, тільки поширюються соціальні феномени агресії, депресії, тривоги, роздратування, відчаю тощо. Це парадоксальне питання і воно залишається відкритим.

Загальний аналіз відкритої полеміки по різноманітним питанням у віртуальній мережі підтверджує констатацію суцільного негативно-скептичного стану психологічного самовідчуття у більшості акторів спілкування та розкриває ознаки світоглядної кризи в глобальному соціальному масштабі. Самотність пронизує цей простір. Вона є сучасним знаком безглуздості людського існування і як Дамоклів меч зависає над людською суб'єктивністю. В тій чи іншій мірі трепет перед самотністю — ірраціональне переживання смерті. Інстинкт метелика — констатація даної реальності. Устремління в напрямку ілюзорного світла масових екранних симуляцій до більшості таких же самотніх людей. Відчуження. Пошук та неможливість знайти близьку особу, котра якимось чином змогла би зберегти бодай рештки власної ідентичності. Стара система колективістських уявлень про загальне щастя для всіх канула в Літу, нова система тільки формується, постійно перебуваючи в стані пошуку і стихійної трансформації.

Самотність, страх перед кінцевістю буття, тривожність, депресія, втрата справжнього життя і інші фактори, які можна би було узагальнити словами екзистенційна криза та боротьба за власне Я — це та сукупність перешкод, яка стоїть на заваді здобуття людиною щастя та самореалізації. Рекреаційний простір масової культури тільки знімає та вуалює симптоми суспільної моральної втоми та він не в змозі використати глибинні причини цього явища. Тому дійсно актуальними на порядку денному залишаються пошуки й впровадження в соціальне буття нових інформаційних, світоорієнтованих імпульсів, які змогли би зняти екзистенційне напруження та надати терапевтично-світоглядну допомогу в широкому соціальному обхваті. Можливо, ця ідея виглядає утопічною, але треба зазначити, що в певний визначальний «осьовий» період цивілізаційної історії (К. Ясперс) людство вже мало досвід зустрічі з концептуальними пізнавальними та рег-

ламентуючими знаннями, які надавали широкий культуроформуєчий світоглядно-трансформаційний вплив на глобальне суспільство задовго до глобалізації та інтернету. Щодо сьогоденного часу, то виходячи з того, що однією з головних причин соціальної тривожності та життєвої дезорієнтації є невірна система життєвих поглядів, саме зараз настає час пошуку, а точніше, пригадування попереднього філософського досвіду і, з урахуванням апробованих наукових відкриттів, впровадження певних метафізичних життеорієнтуючих елементів в сьогочасний соціокультурний простір. Робити це треба вже сьогодні й на рівні реальної інформаційної та фінансової підтримки з боку прогресивних та впливових структур та інституцій.

«Життя — це страждання», а «причина страждань — бажання»: не треба мати філософську освіту, щоб зрозуміти, що ця концепція в умовах нинішніх, детермінуючих суспільний розвиток споживчих відносин, являє собою інший (позитивний, піднесений) підхід не тільки до особистісних зацікавлень у нескінченному придбанні (одна з причин сьогоденного нещастя — безупинне роздратування від неможливості придбання), а й інший погляд на промислово-технологічний розвиток, що неймовірно тисне на біосферу, перебуваючи у служінні стратегії споживчого зростання. Це тільки одна з великої кількості вивіренних часом високих ідей, що могли би надихнути на новий погляд на життя в напрямках спокою, розвиненої самосвідомості та щастя. Зрозуміло, що рамки тез не дозволять широко висвітлювати ідеї та концепти попереднього філософського досвіду, який вкрай необхідно пригадувати сьогодні. Тому залишається ще раз підкреслити, що сучасний інформаційний простір частіше являє собою деструктивну какофонію та вульгарний маніпулятивно-симулятивний шум, що потребує конструктивно-відтворюючого аксіологічного «щеплення».

В завершенні треба сказати, що, на наш особистий смак, поширення к прикладу в суспільстві ідей саме античної філософії якісно сприяло би формуванню нової ментальності та соціальної поведінки в напрямках реалізації людиною її позитивних потенціалів щасливого та врівноваженого життя. Для прикладу візьмемо філософію

стоїцизму, яка розквітала в умовах занепаду античного полісу і мала головні цілі — особистісне щастя, запобігання страху, правильне та розумне життя тощо. Профетичні мотиви проглядаються в погляді Епіктета на те, що «хто живе розумно, той вільний», а також назрілими є його слова по те, що «коли людина бажає того, що їй не дано, і відвертається від того, чого вона уникнути не може, то в неї бажання не в порядку, вона хвора на розлади бажань... люди вагаються, турбуються і хвилюються лише тоді, коли вони зайняті зовнішніми справами, від них незалежними... людина, котра зайнята тим, що від неї самої залежить, яка присвячує своє життя роботі самовдосконалення, не стане так турбувати себе» [4, с. 134].

Нехай ця фінальна теза й цитата великого класика стоїчної мудрості виглядає як анонс подальших досліджень метафізичної традиції задля адаптації її змістовних відкриттів в нашій, просякнутій кризовими викликами, реальності.

1. Булгаков М. Избранные произведения в двух томах. Том второй. Киев: Издательство художественной литературы «Дніпро», 1989. 749 с.
2. Кьеркегор С. Страх и трепет [пер. с дат. Н. Исаевой, С. Исаева]. Москва : Культурная революция, 2010. 488 с.
3. Мэй Р. Смысл тревоги; [пер. с англ. М. Завалова, А. Сибуриной]. Москва : Независимая фирма «Класс», 2001. 384 с.
4. Стоицизм / Луций Анней Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий. Киев: ИС «Адронум», 2021. 280 с.

Окорокова В. В.

Віртуалізація реальності в сфері кінопростору

Поглиблення нинішнього суспільства в середовище інтернет-простору, комп'ютерних ігор, віртуальних спільнот створює гносеологічні основи підміни соціальної дійсності реальністю віртуальною, кіберпростором, в якому людина проводить значну частину свого часу. В цьому випадку кіно є прекрасним середовищем для втілення образів віртуальної реальності, їх презентацію. Кіно творить свою реальність (кінопростір) за допомогою повсякденних